

dr. sc. Mila Bulić · Gordana Kralj · Lidija Križanić
Karmen Hlad · Andreja Kovač · Andreja Kosorčič

PRIRODA, DRUŠTVO I JA

2

Radni udžbenik iz prirode i društva
za drugi razred osnovne škole

5. izdanje

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica za Prirodu i Kemiju

mr. sc. Marijana Bastić

Recenzija

doc. dr. sc. Ines Blažević

Ivana Bašić

Senka Pintarić

Lektura

Kristina Ferenčina

Likovno i grafičko oblikovanje

Mirna Strmečki Habulin

Ivan Herceg

Ilustracija

shutterstock.com

arhiva Alfe

Digitalno izdanje

Alfa d. d.

Mozaik Education Ltd.

Tehnička priprema

Ivan Herceg

Tisak

Tiskara Zelina d. d.

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Udžbenik je uvršten u Katalog odobrenih udžbenika rješenjem Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske:

KLASA: **UP/I-602-09/20-03/000078**, URBROJ: **533-06-20-0002**, od **30. travnja 2020. godine**.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001214372.

OPSEG PAPIRNATOG IZDANJA	MASA PAPIRNATOG IZDANJA	KNJIŽNI FORMAT
130 str.	328 g	265 mm (v) x 210 mm (š)

Digitalno izdanje dostupno je na internetskoj adresi **hr.mozaweb.com** ili putem aplikacije **mozaBook** za pametne uređaje s operativnim sustavima Android i iOS.

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Mozaik Education Ltd. zadržava intelektualno vlasništvo i sva autorska prava za komercijalne nazive *mozaBook*, *mozaWeb*, digitalne proizvode, sadržaje i usluge proizvedene neovisno o nakladniku Alfa d. d.

PRIRODA, DRUŠTVO I JA

2

SADRŽAJ

ŠTO ĆEŠ UČITI I NAUČITI IZ PRIRODE I DRUŠTVA 6

1. DRUŠTVO I JA 10

MOJA PRAVA I DUŽNOSTI 10

PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM 12

PID OŠ C.2.2.

2. SVIJET OKO MENE 14

ISTRAŽUJEM SVIJET 14

UOČAVAM SLIČNOSTI I RAZLIKE 16

MOJE SUSJEDSTVO 18

ODAKLE ENERGIJA? 20

PRIJENOS I PRETVORBA ENERGIJE 22

PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM 24

PID OŠ A.2.1. PID OŠ B.2.4. PID OŠ D.2.1. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

3. GODIŠNJA DOBA 28

JESEN – PROMJENE U PRIRODI 28

SELO I GRAD U JESEN 30

ZIMA – PROMJENE U PRIRODI 32

SELO I GRAD ZIMI 34

PROLJEĆE – PROMJENE U PRIRODI 36

SELO I GRAD U PROLJEĆE 38

LJETO – PROMJENE U PRIRODI 40

SELO I GRAD LJETI 42

PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM 44

PID OŠ A.2.1. PID OŠ B.2.2. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

4. OBITELJ I DOM 56

OBITELJ 56

RODBINA 58

KULTURA STANOVANJA 60

U DOMU 62

PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM 64

PID OŠ A.2.3. PID OŠ C.2.1. PID OŠ C.2.2. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

5. VRIJEME 68

KOLIKO JE SATI? 68

MJESEC DO MJESECA – GODINA 70

KALENDAR 71

ŽIVOT NEKADA I DANAS 72

PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM 74

PID OŠ A.2.2. PID OŠ B.2.3. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

6. BRINEM SE O SEBI I OKOLIŠU 78

DIJETE	78
ZDRAVLJE	80
PREHRANA	82
ZDRAVSTVENE USTANOVE	84
ZAŠTITA VODA I OKOLIŠA	86
PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM	88

PID OŠ A.2.1. PID OŠ B.2.1. PID OŠ C.2.1. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

7. MOJE MJESTO 90

PRIRODNI OBLICI OKO MOGA MJESTA	90
UPOZNAJEM SELO	92
UPOZNAJEM GRAD	94
BILJKE I ŽIVOTINJE MOGA MJESTA	96
DJELATNOSTI LJUDI U MOME MJESTU	98
KULTURNE USTANOVE	100
BAŠTINA MOGA MJESTA	102
PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM	104

PID OŠ A.2.3. PID OŠ B.2.4. PID OŠ C.2.1. PID OŠ C.2.2. PID OŠ C.2.3. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

8. VOLIM PUTOVATI 110

U PROMETU	110
PUTUJEM AUTOBUSOM	112
PUTUJEM VLAKOM	113
PUTUJEM BRODOM	114
PUTUJEM ZRAKOPLOVOM	115
PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM	116

PID OŠ A.2.3. PID OŠ C.2.2. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

9. DANI KOJE SLAVIMO 120

VAŽNI DANI ZA NAŠU DOMOVINU	120
BOŽIĆ I NOVA GODINA	122
USKRS	123
PONAVLJAM, ISTRAŽUJEM I ZNAM	124

PID OŠ A.2.2. PID OŠ C.2.1. PID OŠ A.B.C.D. 2.1.

1. DRUŠTVO I JA

Osjećam se sigurno.
Ponašam se pristojno.

Poštujem
razredna
pravila!

2. SVIJET OKO MENE

Istražujem svijet oko
sebe i razvrstavam
živa bića.

Energija iz hrane koju
jedem pretvara se u
energiju kretanja.

Mogu trčati jer mi
hrana daje energiju.

3. GODIŠNJA DOBA

ZIMA
21. prosinca - 21. ožujka

PROLJEĆE
21. ožujka - 21. lipnja

JESEN
23. rujna - 21. prosinca

LJETO
21. lipnja - 23. rujna

GODIŠNJA
DOBA

4. OBITELJ I DOM

Volim svoju užu i širu obitelj.

Rado se družim sa svojom rodbinom. Pristojna sam prema susjedima.

5. VRIJEME

siječanj 31	veljača 28 ili 29	ožujak 31	travanj 30
svibanj 31	lipanj 30	srpanj 31	kolovoz 31
rujan 30	listopad 31	studeni 30	prosinac 31

Znam da godina ima dvanaest mjeseci.

SAT

DAN

MJESECI

GODINA

NEKADA

DANAS

U BUDUĆNOSTI

6. BRINEM SE O SEBI I OKOLIŠU

Brinem se o svom
zdravlju, zdravo se
hranim.

Znaš li kamo ćeš otići
ako si bolesna?

Brinemo se i o prirodi,
razvrstavamo otpad!

7. MOJE MJESTO

Živim na selu.

Živim u gradu.

Čuvamo baštinu.

Posjećujemo
kulturne
ustanove

Poznajemo biljke i životinje svoga mjesta.

8. VOLIM PUTOVATI

Ja jako volim putovati.

9. DANI KOJE SLAVIMO

SPOMENDAN

BLAGDANI

DAN NEOVISNOSTI

DAN DRŽAVNOSTI

1. DRUŠTVO I JA

MOJA PRAVA I DUŽNOSTI

Djeca imaju svoja prava, ali i dužnosti.

PRAVA	DUŽNOSTI
pravo na život	poštovati sva živa bića i ne ugrožavati ih
pravo na slobodu izražavanja	poštovati kulturu i vjeru drugih
pravo na izricanje mišljenja i stava	slušati dok drugi izražavaju svoje mišljenje
pravo na obrazovanje	redovito ispunjavati školske obveze
pravo na slobodno vrijeme, odmor i igru	u igru i aktivnosti uključiti drugu djecu koja to žele
pravo na biranje prijatelja	lijepo postupati prema prijatelju
pravo na zdravstvenu zaštitu	jesti hranu koja je zdrava i održavati higijenu

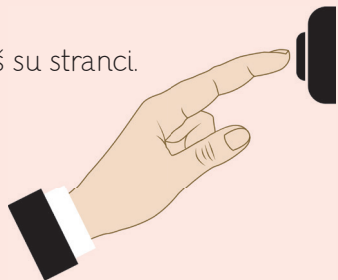
Istraži koja su još prava djece. Je li neko tvoje pravo ugroženo?
Ispunjavaš li svoje dužnosti? Koju ti je dužnost najteže izvršiti?

Razredna pravila

Osjećaj se sigurno!

Ljudi koje ne poznaješ su stranci.
Pazi!
Ne predstavljaju se
uvijek istinito.

Nepoznatim ljudima
ne šalji svoje fotografije.
Druge ne smiješ snimati
bez dopuštenja.

Pristojno se ponašaj
prema drugoj djeci.

Ako se ne osjećaš dobro,
obradi se roditeljima ili
učiteljici/učitelju.

Spriječimo ružno ponašanje!

Neprijemljive riječi mogu
povrijediti drugu osobu.
Ne govori takve riječi
drugima.

Pisanje neprijemljivih riječi
u porukama mobitelom i na
društvenim mrežama također je
nasilje.

Nikad probleme ne
rješavaj tučnjavom.

Obrati se usamljenom,
tužnom ili uplakanom
djetetu i ponudi mu svoju
pomoć. Budi prijatelj.

PONAVLJAM istražujem I ZNAM

1.

Procijeni koliko si poštivao/poštivala pojedino razredno pravilo u 1. razredu.
Oboji znak koji najbolje opisuje tvoje ponašanje.

KOLIKO POŠTUJEM RAZREDNA PRAVILA?	 uvijek	 ponekad	 nikad
Podignem ruku kada želim govoriti.			
Slušam pažljivo.			
Dobar/Dobra sam prijatelj /prijateljica.			
Pristojno pozdravljam.			

Znakovi koji prevladavaju u opisu moga ponašanja su _____ boje i zato procjenjujem svoje ponašanje kao: **odlično** **zadovoljavajuće** **trebam popraviti ponašanje** (zaokruži).

Ispričaj: Zašto je važno poštovati određena pravila ponašanja?

Čujete li bolje učiteljicu/učitelja kada slušate jedni druge ili kada govorite uglas?

Treba li učiteljici / učitelju mnogo vremena za umirivanje učenika u razredu?

Kako se korisnije može iskoristiti to vrijeme?

2.

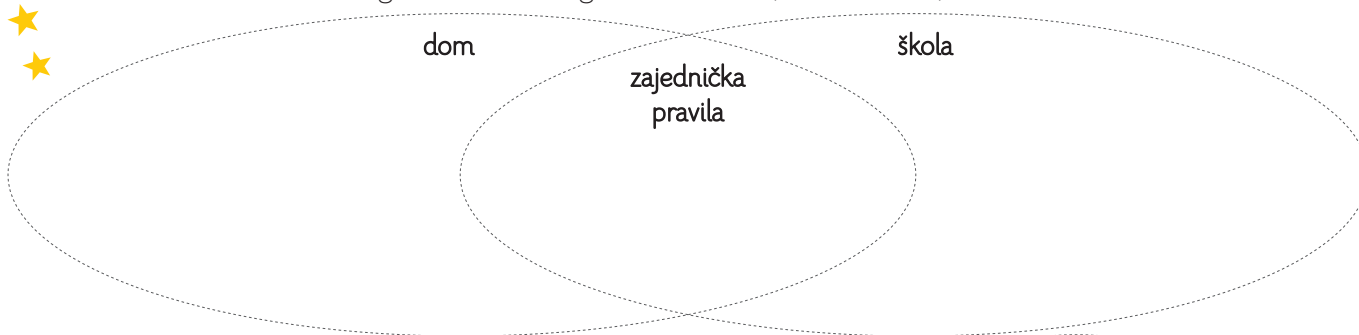
Dora Maji piše neprimjerene poruke na papiriće i mobitelom. Maja se osjeća loše zbog toga.
Predloži način kako Maja može riješiti problem.

12

Napiši poruku Dori. _____

3.

Napiši pravilo koje poštuješ samo u domu. Napiši pravilo koje poštuješ u školi. Napiši jedno pravilo koje poštuješ i u domu i u školi. Navedi još pravila koja poštuješ u domu, u samoposluži, u autobusu, na treningu. Što bi se dogodilo kada se pravila ne bi poštovala?

4.

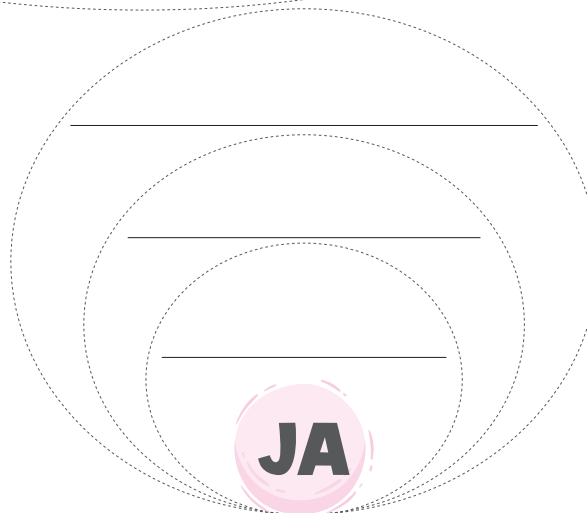
Procijeni svoj osobni prostor. Razmisli i ispričaj. Tko ti je najbliži?

U čijoj se blizini ugodno osjećaš?

Koga ne želiš u svojoj blizini?

Upiši predložene riječi: **obitelj, prijatelji, učiteljica, obiteljski prijatelji, rodbina, susjedi, nepoznati ljudi**

Kome ćeš se obratiti ako ti nepoznata osoba ponudi da ideš s njom u park? Što trebaš učiniti u toj situaciji?

5.

U 2. a razredu učenici rade u skupinama. **Josip** želi da ga svi slušaju i želi upravljati svim materijalima na stolu. On ne voli dijeliti ni ideje niti materijale, ali uvijek na kraju pomaže počistiti radno mjesto. **Dijana** voli podijeliti poslove u skupini tako da svatko zna svoj zadatak. Ona uvijek na internetu istražuje dodatne sadržaje o temi. **Nina** voli zapisati ideje i rezultate, ali se boji prezentiranja pred svima. **Sara** voli prezentirati, ali često nije pažljiva tijekom skupnog rada pa prezentacija ne ispadne najbolje. Ispričaj u čemu je svatko od njih dobar, a što bi trebao popraviti.

6.

Koja su pravila važna za rad u skupini?

Što ćeš učiniti ako je u tvojoj skupini netko s kim ne želiš inače raditi?

Kakvo ti se ponašanje nekog člana skupine ne sviđa? Zašto?

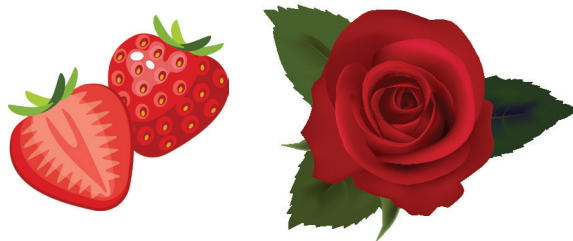
Kako ti možeš doprinijeti uspješnom izvršavanju zadatka?

2. SVIJET OKO MENE

ISTRAŽUJEM SVIJET

U svijetu oko tebe različita su živa bića i predmeti. Imaju **boju**, **oblik** i **miris**.

Promotri sliku. Opiši oblik ruže i jagode. Jesu li jednake boje? Imaju li jagode i ruža miris u stvarnosti? Izgledaju li jednako?

Tvoja olovka, pernica i školska torba su čvrste. Vodu i mlijeko piješ jer su tekućine.

Koje još tekućine znaš? Oko tebe je zrak koji udišeš. Zrak je plin. Vidiš li ga? Objasni.

Oko tebe su **čvrsti predmeti**, **tekućine** i **plinovi**. Predmeti mogu imati i brojna druga svojstva. Mogu biti: savitljivi (pod djelovanjem sile mijenjaju svoj oblik), vodotporni (ne propuštaju vodu), prozirni (kroz njih se može vidjeti).

boja

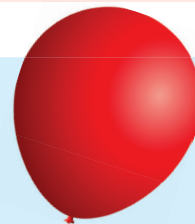
oblik

izgled

PREDMETI OKO MENE

Što je suprotno?

Predmeti oko tebe mogu biti tvrdi ili mekani. Jastuk je mekan, a daska je tvrda. Vruća čokolada je gusta, a voda je rijetka. Kora drveta je hrapava, a jaje je glatko. Navedi još primjera takvih suprotnosti.

Zaključci: suprotnosti su **tvrd** – **mekano**, **gusto** – **rijetko** i **hrapavo** – **glatko**.

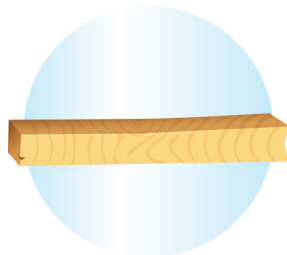
mekano

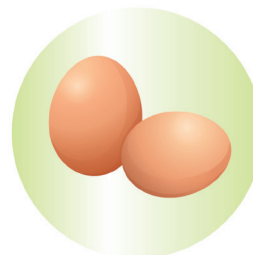
hrapavo

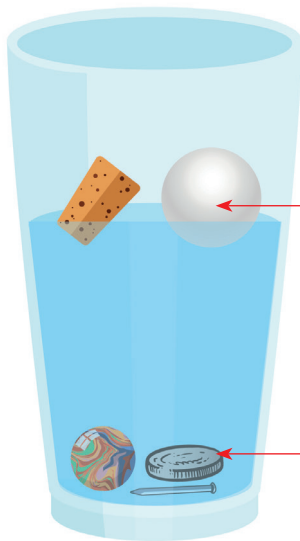
tvrd

glatko

Što pluta, a što tone?

predmeti
plutaju

predmeti
tonu

Ulij vodu do polovine čaše. Ubaci u čašu komadić pluta, lopticu za stolni tenis, pikulu, željezni čavlić i kovanicu od 1 eura. Promatraj što se dogodilo s tim predmetima.

Zaključci: Predmeti koji su ostali na površini vode **plutaju**. Predmeti koji su na dnu čaše **tonu**.

SAŽETAK

Predmeti imaju boju, oblik i miris. Neki predmeti plutaju na vodi, a neki tonu.

PROVJERI ZNANJE

1. Usporedi boju i oblik olovke i sata.
2. Navedi primjer tvrdog i mekanog predmeta.

UOČAVAM SLIČNOSTI I RAZLIKE

Navedi tri primjera živih bića.

Svijet oko tebe prepun je života. Istraži sličnosti i razlike među živim bićima prikazanim na slici. Razvrstaj ih na biljke i životinje.

ŽIVA BIĆA

životinje

zečevi
puran
mačka
pas
pijetao
kokoš
patka
pačiči
pilići

biljke

jabuka
tratinčice
trava
stabla

Razvrstaj životinje na one koje lete i one koje ne lete.
Po čemu su slične životinje koje lete?

VOĆE

JABUKA

KRUŠKA

TREŠNJA

MANDARINA

POVRĆE

BLITVA

KUPUS

MRKVA

BROKULA

Voće i povrće jedemo pa kažemo da je jestivo. Nakon nekog vremena ono počinje truliti i postaje nejestivo. Navedi tri jestiva proizvoda koja često jedeš. Navedi tri primjera nejestivoga.

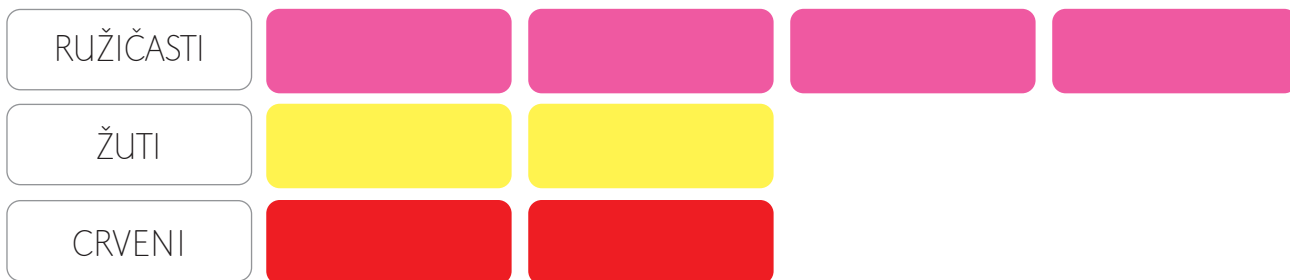
BOJA CVJETOVA

Na slikama su cvjetovi. Promotri ih. Svi imaju latice, to im je slično. Razlikuju se oblikom latica i bojom.

Usporedi broj cvjetova i zaključi kojih ima najviše.

BOJA CVJETOVA

Ovo je jedan od načina na koji možeš prikazati brojnost nečega (bojom).

Zaključujem: Najviše ima ružičastih cvjetova.

SAŽETAK

Živa bića imaju obilježja po kojima sličje jedni drugima. Imaju i obilježja prema kojima se razlikuju. Razvrstavati se može prema obliku, boji, veličini...

PROVJERI ZNANJE

1. Jesu li sva živa bića potpuno jednaka?
2. Navedi primjer dviju životinja koje se razlikuju bojom.
3. Navedi primjer triju različitih životinja koje žive u vodi.

MOJE SUSJEDSTVO

S koje su strane prozori učionice? Tko sjedi do tebe?

Ja sam Karlo. Želim te upoznati sa svojim susjedstvom. Ispred moje kuće, s druge strane ulice, nalazi se veterinarska ambulanta. Kada izađem iz kuće, krenem lijevo do pješačkog prijelaza. Stanem, gledam i krenem kada je zeleno svjetlo na semaforu. Na putu do škole prolazim pored ljekarne i dječjeg igrališta. Pažljivo ponovno prelazim cestu. Ispred škole sam. Pored škole je velika samoposluga.

kuća

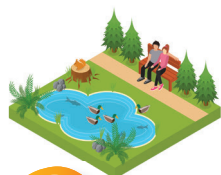
samoposluga

slastičarnica

pekarnica

robna kuća

pošta

jezero

dječje igralište

ljekarna

veterinarska
ambulanta

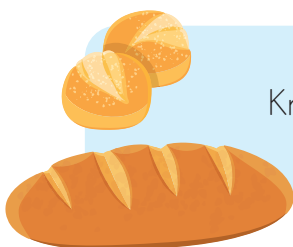

škola

U Karlovu susjedstvu nalaze se brojne obiteljske kuće, škola, samoposluga, pošta, slastičarnica, pekarnica i veterinarska ambulanta. Saznaj čemu služe. Koje ustanove i prodavaonice imaš u svome susjedstvu? Ideš li u samoposlugu sam/sama ili s roditeljima? Gdje tvoja obitelj kupuje voće? Opiši svoj put od doma do samoposluge. Je li tvome domu bliže pekarnica ili škola?

Karlo ima psa Maksa. Kada je Maks bolestan ili ga treba cijepiti, vodi ga u veterinarsku ambulantu.

Kruh i pecivo kupuje u pekarnici.

Ponekad s roditeljima ide u slastičarnicu na sladoled ili komad omiljene torte.

U samoposluzi pomaže roditeljima gurati kolica kad kupuju hranu i druge kućanske potrepštine.

Kamo će Karlo otići ako želi poslati razglednicu svome prijatelju? Čemu služi ljekarna? Imaš li ti u susjedstvu ljekarnu ili bolnicu?

PROVJERI
ZNANJE

1. Opiši što će Karlo vidjeti na putu do pekarnice.
2. Gdje se nalazi slastičarnica u odnosu na pekarnicu?
3. Je li školi bliže samoposluga ili pošta?

ODAKLE ENERGIJA?

*Za vrijeme igre potrošio si energiju.
Kako ćeš ju nadoknaditi?*

Pokretanje živim bićima i stvarima omogućuje energija.
Više je oblika energije.

SVJETLOST

TOPLINA

ENERGIJA

ZVUK

ELEKTRIČNA ENERGIJA

